

УДК 94(477.83/.86:438)“1848”:930.1/2
DOI: 10.30970/sls.2022.71.3982

РУСЬКИЙ СОБОР (“ПОЛЬСЬКО-РУСЬКА РАДА”) 1848 р. В ТЕРМІНАХ І ПОНЯТТЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ

Мар'ян МУДРИЙ

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського
e-mail: marian.mudryi@lnu.edu.ua*

У статті йдеться про методологічні аспекти дослідження Руського собору (спочатку “Польсько-руської ради”) – національно-політичного об'єднання, заснованого у Львові в 1848 р. на противагу Головної руської ради. Руський собор об'єднав осіб із подвійною (по суті, двоступеневою) українсько-польською ідентичністю. Аналіз понятійного апарату, який історики використовують для характеристики національних рухів, дав підстави для висновку, що дослідження українського націєтворення в Галичині XIX ст. потребує нелінійного підходу. Під таким кутом зору Руський собор постає як локалізоване в часі й просторі політичне і культурне явище. Його вивчення має значення для розуміння механізмів формування в Галичині новочасної української національної ідентичності.

Ключові слова: Галичина XIX ст., революція 1848 р. (“Весна народів”), Руський собор / “Польсько-руська рада” (1848 р.), “русини польської нації” (*gente Rutheni, natione Poloni*), українсько-польські відносини, українське націєтворення, методологія дослідження національних рухів.

Руський собор як об'єкт історичного дослідження: методологічні труднощі. Революційні події 1848 р. в Галичині є складним об'єктом для дослідження. Це був час великих сподівань, можливостей і водночас страху перед майбутнім. Нові грані цих подій відкриваються поступово – з розвитком суспільства в новій історичній ситуації. Перед українськими істориками стоїть подвійне завдання: пройти тривалий шлях скрупульозного з'ясування свідомісної основи “Весни народів” у Галичині та реконструювати хід багатьох подій. Можна сказати навіть так: найбільшою загрозою для розвитку української історіографії в ділянці вивчення революції 1848 р. є нібито загальновідомі істини. Сьогодні вже зрозуміло, що ідейно-світоглядна палітра громадсько-активної частини тогочасного українського суспільства в Галичині не вкладалась у доволі вузькі рамки програми Головної руської ради. Це була радше відповідь Церкви на революційні події і аж ніяк – не цілого суспільства. Хай там як, а з огляду на нове фактографічне наповнення постає також питання про переосмислення й оновлення методології дослідження, зокрема його понятійного апарату. “Сутність науки становить не сукупність фактів, а апарат понять для обробки цих «сирих» фактів”, – стверджує Ірина Колесник, фахівчиня у ділянці української історіографії та теорії історії (Колесник, 2008, с. 171–172).

Створення адекватної наукової моделі історії Галичини періоду “Весни народів” неможливе без відмови від моноетнічної української (як і від селянської) перспективи. Ця думка – не нова. Вона виразно прозвучала, наприклад, у неопублікованій монографії Омеляна Терлецького “Соціальні і національно-політичні погляди між українським народом в половині XIX віку” (у 1947 р. її рукопис отримав негативну рецензію через відсутність “марксистської методології”) (Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України, ф. 115, спр. 107–109/X; спр. 306/XXVI). На доконечну необхідність подолання в сучасній українській історіографії “Весни народів” національного та соціального “пуризмів” переконливо вказував історик Ярослав Дашкевич (2000, с. 5–13). Те, що в дослідженнях національних ідентичностей австрійської Галичини треба відмовитися від уявлень про українську (і так само польську) інтелігенцію як монолітні середовища, доводить Данута Сосновська, авторка монографії з промовистою назвою “Інша Галичина” (Sosnowska, 2008). Тож без з’ясування ролі, яку в українському русі відіграли “русини польської нації”, національно-політична палітра Галичини 1848 р. залишатиметься неповною, як і розуміння способів творення новочасної української ідентичності загалом. А це, зокрема, означає, що невід’ємною частиною тогочасного образу Галичини, поряд із Головною руською радою і польською Центральною радою народовою, має стати Руський собор¹ – національно-політичне товариство, організатори якого намагалися об’єднати осіб з подвійною (українсько-польською) ідентичністю.

Українська (як, зрештою, і польська) історіографія ще донедавна обходила без сюжету про Руський собор. Перші спеціальні дослідження, сфокусовані на Руському соборі як національно-політичній організації, вийшли друком кільканадцять років тому (Мудрий, 2008, с. 107–126; 2009, с. 75–106; 2013, с. 54–80; Świątek, 2014). Труднощі з ідентифікацією групи “русинів польської нації”, особливості організаційної побудови Руського собору, фрагментарність джерельної бази – усі ці обставини зумовлюють значні проблеми методологічного характеру. Перша складність полягає в тому, що середовище “русинів польської нації” погано вписується в причинно-наслідкові зв’язки, на яких побудована канонічна національна версія історії України XIX ст. Згідно з цією версією, Руський собор нібито ґрунтувався на хибних національних уявленнях, тому не мав продовження в українській історії. Друга складність – вибір критеріїв, на підставі яких можна віднести ту чи іншу особу до категорії “русинів польської нації”. Закладена в їхній свідомості двоїстість, а також непопулярність у суспільстві розмивали межі цієї групи, робили їх змінюваними й залежними від обставин. Сьогодні це змушує історика брати до уваги одночасно кілька ознак для визначення “русинів польської нації”: використання особою самоназви *gente Ruthenus, natione Polonus* (переважно, уже з відстані часу і в полемічному запалі); таке саме окреслення особи з боку національно-політичних опонентів; документальне свідчення про приналежність особи до Руського собору, а також зміст літературних чи публіцистичних творів.

¹ Назва “Руський собор” відповідала поширеній у той час практиці йменування національних представницьких інституцій і в цьому випадку була запозичена з термінологічного арсеналу Головної руської ради, яка початково також окреслювала себе як “собор руський”, тобто зібрання руських представників. Про це свідчить хоча би статут Головної руської ради, де в першому параграфі стверджувалося, що “Членомъ собору руского може бути...” (Оустава Рады народной руской во Львовѣ, 1848). Термін “Руський собор” у стосунку до Головної руської ради використовували австрійські урядовці, зокрема міністр внутрішніх справ барон Франц Піллерсдорф у відповіді від 9 травня 1848 р. на петицію “львівських русинів” до цісаря Фердинанда від 19 квітня 1848 р. (До руского собору во Львовѣ, 1848). Самі поляки Головну руську раду нерідко також називали “Руським собором” (Batowski, 1974, s. 180).

Третя, і найбільша, проблема полягає у відсутності своєрідного “стандарту” подвійної ідентичності; по суті, двоступенева українсько-польська ідентичність завжди була сукупністю індивідуальних розумінь українсько-польської єдності. Руський собор був єдиним у ХІХ ст. випадком, коли роздвоєна національна свідомість *gente – natione* проявилась у формі групової, а не індивідуальної реакції.

Руський собор: чи було “політичне товариство”? Національно-політичне об'єднання Руський собор (спочатку “Польсько-руська рада”), яке діяло від травня до жовтня 1848 р., було створене на протипагу Головній руській раді задля об'єднання осіб з подвійною українсько-польською ідентичністю (згодом їх почали називати “русинами польської нації” – *gente Rutheni, natione Poloni*). Відповідно до статуту, метою Руського собору було “чувати надъ народностію рускою и причинятися до еи слободного розвитья, а при томъ удержовати згоду и одность съ миромъ соплеменной народности вспольной нашей отчины”, а членами могли стати особи “конечне роду руского, а то обохъ исповѣданъ греческого и латинского” (Уставъ Собору Руского, 1848). Програмну відозву товариства “*Bratia Rusyny!*” від 8 червня 1848 р. підписали 64 особи, переважно землевласники, правники, чиновники і літератори / публіцисти (*Widozwa Ruskocho Soboru. Bratia Rusyny!*, 1848). Руський собор не мав централізованого правління – товариство діяло як середовище близьких за поглядами людей. Не було створено також філій на провінції, хоча товариство мало там прихильників (особливо серед дрібної шляхти і міщан). Головним засобом донесення ідей до населення були відозви, оголошення, іноді навіть вірші, що видавалися окремими листівками. Наприкінці діяльності друкованим органом об'єднання стала газета “Дневникъ Рускій / Dnewnyk Ruskij” (у серпні–жовтні 1848 р. вийшло друком дев'ять номерів). До товариства приєдналися також діячі українського руху (як-от Юліан Лаврівський та Іван Вагилевич), яких не можна назвати “русинами польської нації”. Поступово всередині Руського собору зростало (особливо після Слов'янського з'їзду в Празі) тертя між, з одного боку, русько-українськими патріотами, прихильниками самобутності української культурної спільноти зі збереженням добросусідських відносин з поляками та, з другого боку, тими членами, які обмежувалися голослівними заявами про “руське походження” (етнічне й територіальне) й убачали розвиток українців винятково у межах польського політичного простору і як частини польської нації. На неоднорідність середовища “русинів польської нації” і дослідницьку потребу виокремлення в ньому різних груп звернула увагу Данута Сосновська (Sosnowska, 2008, s. 78).

Руський собор не був класичним політичним товариством з централізованим керівництвом, розвинутою організаційною структурою, фіксованим членством, єдиною ідеологічною платформою тощо. Тому для дослідження Руського собору, зокрема для визначення кола пов'язаної з ним історичної проблематики, евристичний потенціал мислительних інструментів традиційної політичної історії є обмеженим. Більше можливостей відкриває концепт “інтелектуального співтовариства”, що ґрунтується на теорії мережевого суспільства. На це в контексті дослідження історії України ХІХ ст. вказує Ірина Колесник (2008, с. 169–193; 2013, с. 369–395). У будь-якому випадку політичні та ідеологічні розмежування в Галичині в 1848 р. не були такими виразними, як може здаватися з пізнішої перспективи, коли сформувалися виразні політичні течії і кожна з них шукала історичну традицію з оперттям на події “Весни народів” як емоційно позитивно забарвленого свого першопочатку. З погляду мережевого аналізу, культурно-політичний простір Галичини, зокрема Львова, у 1848 р. можна уявити як розгалужену мережу громадських та інтелектуальних рухів, культурних ініціатив, ро-

динних, службово-адміністративних, товариських, літературно-наукових зв'язків, як гнучку структуру груп і середовищ, пронизаних прихованим чи відкритим суперництвом сучасників-опонентів. Під таким кутом зору Руський собор був культурно-політичним співтовариством, сутність якого визначалася зіткненням колективних та індивідуальних ідентичностей. Діяльність цього середовища стає “вловимою” тільки через контакти з польською Центральною радою народовою і Головною руською радою. Такий підхід дає можливість розглянути Руський собор з нелінійної перспективи – як локалізоване в часі й просторі політичне і культурне явище або, іншими словами – як явище “політичної культури” свого часу. У цьому випадку поняття “політична культура” стосується не так результату політичної діяльності Руського собору, як системи відношень (взаємодій), самого способу політичної діяльності середовища з подвійною ідентичністю, спроби використання ним у своїх цілях політичних інститутів і обставин.

Руський собор у світлі понять “нація” і “національна свідомість”. Для історика, який досліджує Руський собор, одним із наріжних є питання про природу націй. Воно постає одночасно у двох площинах – як методологічна засада і як результат дослідження. Головна складність полягає якраз у тому, щоб зберегти критичне ставлення і до есенціалістського, або примордіального, і до конструктивістського розуміння нації. Перше полягає в тому, що нація є творінням природи, а друге – що це уявлена конструкція, створена інтелектуалами. Критичний підхід, тобто постійне співвіднесення проміжних результатів з розумінням способів дослідження громадської активності осіб з подвійною ідентичністю – це якраз те, що відкриває можливості. Приклад Руського собору свідчить про те, що в Галичині середини XIX ст. змагалися і водночас взаємодіяли між собою кілька національних проєктів, при цьому конструктивістські можливості їхніх ідеологів не були безмежними – вони залежали від запасу культурних, здебільшого етнічних, традицій та накопичених протягом століть колективних спогадів. Суб'єктивне визнання належності до єдиного українсько-польського простору, аби стати в XIX ст. національно-політичною реальністю, потребувало залучення об'єктивних чинників. З огляду на конфліктний досвід попередніх століть, можливість порівнювати становище галицьких русинів у Речі Посполитій та в Австрійській монархії, а також на наявність поряд Російської держави, яка від 1830-х років проводила політику деполонізації “Південно-Західного краю”, таких об'єктивних передумов для розвитку в Галичині національної свідомості з наголосом на інтеграції русинів у польську національну спільноту не було. Ідеологи Руського собору були змушені вдаватися до чистого конструктивізму.

Дослідження революційних подій 1848 р. було б безрезультатним без з'ясування сутності поняття “національна свідомість”, яке відображає суб'єктивне визнання належності до певної нації. У контексті теми Руського собору і “русинів польської нації” загалом це поняття повинно виконувати ще й організаційну роль – істотно полегшувати пошуки й опрацювання зібраного матеріалу. Понятійно-термінологічні пошуки привели автора цих рядків до визначення “національної свідомості”, запропонованого польською дослідницею Терезою Хинчевською-Геннелъ для вивчення національної свідомості української шляхти і козацтва XVI–XVII ст., для яких узгодження етнорелігійної тожсамості з державною річпосполитською ідентичністю також було складним викликом, хоча й розумілося по-іншому, ніж у XIX ст.: “Національна свідомість – явище зі сфери соціальної психології, що має індивідуальні або групові ознаки, є проявом існування народу в певній фазі його розвитку і його необхідною умовою.

Національна свідомість формується під впливом дії різнорідних чинників-детермінантів, а саме: почуття мовної спільності, спільності історичної традиції (у тому числі почуття спільності прав і звичаїв), релігія (віросповідання), потреба створення спільного героя (свого роду морального ідеалу), територіальна спільність, у дальшій стадії також державна спільнота” (Chynczewska-Hennel, 1985). Перевага цієї дефініції полягає в тому, що перелічені в ній ознаки дають змогу окреслювати характер і ступінь розвитку національної свідомості, а відсутність якоїсь із них не заперечує існування цієї свідомості як такої.

Поняття “русини польської нації” (*gente Rutheni, natione Poloni*). Від розвинутої понятійного апарату, який використовується в дослідженні, залежать успішність і результативність обробки фактографічного джерельного матеріалу, його інтерпретація. Будь-яке поняття є продовженням думки, воно не виникає з нічого. Так, у зв’язку з поняттям “національна свідомість” при дослідженні Руського собору постає питання про зміст і сутність окреслення “русини польської нації” в конкретних умовах революції 1848 р. У сучасному розумінні це ні політична течія, ні ідеологічна платформа, ні національна орієнтація, ні різновид світогляду. Всі названі компоненти, безумовно, в ньому присутні, але жоден із них виразно не переважав, не був інтегруючим чинником, а отже, не надавав середовищу “русинів польської нації” специфічних, тільки йому притаманних рис, не вичерпував його сутності. Інколи історики надзвичайно важко навіть втримати це середовище в полі зору як об’єкт дослідження. *Gente Rutheni, natione Poloni* не є концептом з чітко окресленими науковими межами. Попри це, таки можна говорити про нього як про поняття, що має особливий розпізнаваний та унікальний у своєму роді зміст, який характеризує націєтворчі процеси в австрійській Галичині середини XIX ст. Це термін, який вказує на відповідні мисленнєві та поведінкові установки – як індивідуальні, так і колективні (що видно на прикладі Руського собору), пов’язані з цілком конкретним місцем і часом. За своїм характером явище подвійної українсько-польської ідентичності (*gente Rutheni, natione Poloni*) близьке до певного різновиду національно-культурної й політичної формації (тобто комплексу однорідних або близьких одне до одного явищ, поєднаних спільними умовами і характером утворення й розвитку), як-от: соціальний статус, історична свідомість, родинна традиція, політико-правові ідеали, етичні взірці, мистецькі й літературні смаки тощо. Таким чином, термін “формація” в застосуванні до середовища “русинів польської нації” є робочим узагальненням, яким позначається динамічність, мінливість досліджуваного середовища і водночас його системність.

Визначення характеру зв’язку між галицькими “русинами польської нації” XIX ст. та конструктами ідентичності на українських теренах у складі Речі Посполитої – одне з ключових питань для дослідження Руського собору. Адже творці цієї організації покликалися на річпосполитську практику, де в шляхетському середовищі, мовляв, діяв примат нації (*natio*) над походженням (*gens*), а лояльність до політичної спільноти була неспівмірно важливішою та історично значимішою, ніж лояльність до етнолінгвістичної спільноти. Справді, у польській думці, а згодом й історіографії міцно утвердився погляд про “шляхетську націю” (*naród szlachecki*), яка долала територіальні, етнічні (зокрема мовні) та релігійні розмежування. Утім, сучасні історики схильні вважати, що домодерні ідентичності були ситуативними комбінаціями всіх чинників. З одного боку, заледве чи можна заперечувати, що в той час мова й віросповідання більше належали до приватних аспектів життя людини (послугування тієї чи іншою мовою чи навіть зміна віросповідання зумовлювалися переважно індивідуальними

умовами життя людини, суто прагматичними чи практичними міркуваннями або ж особистими переживаннями), вони не вважались істотними з точки зору інтересів політичної (державної) спільноти як цілості, тобто, не сприймалися як елементи національних відносин у сучасному розумінні. Разом із тим, відповідно до теперішніх стандартів історичної науки, усе більше дослідників не поділяють твердження про повну уніфікацію в Речі Посполитій руської шляхти з польською та пріоритетність загальношляхетської станової свідомості над регіональною руською. Хай там як, а українсько-польська двокультурність, що сформувалася в Польському королівстві й Речі Посполитій, не означала двоступеневої національної ідентичності, у якій би польськість однозначно брала гору (порівн.: Chynczewska-Hennel і Jakowenko, 2000, s. 111–114; Плохій, 2015, с. 182–190; Старченко, 2021, с. 122–131). В епоху Просвітництва виникли універсалістські доктрини суспільного устрою, і тільки в період Романтизму – у першій половині XIX ст. – мовна й релігійно-обрядова тожсамість людини почала тісно пов'язуватися з новим тоді поняттям “народ / нація” як наперед визначеної цілості з єдиною мовою, віросповіданням, традиціями, загалом ментальністю. У такому мовному й релігійно-обрядовому сенсі окреслення *gente Rutheni, natione Poloni*, яким почали позначати перевагу нації над походженням, сформувалося щойно в середині XIX ст. як реакція на формування новочасних українського й польського національних рухів та чіткий національний вибір, до якого вони спонукали кожну людину. Такий підхід однозначно постулює Руський собор (а також групу “русинів польської нації”, які спробували навколо нього згуртуватися) як явище з історії модерного українського і польського націєтворення. Собор якщо й увібрав у себе образ Речі Посполитої, створюючи ілюзію історичного фундаменту, на якому прагнув розвинутися, то тільки образ не реальний, а вироблений польською свідомістю XIX ст.²

Окреме дослідницьке завдання – встановити час появи і контексти уведення в публічний простір Галичини XIX ст. самого поняття *gente Rutheni, natione Poloni*. З певністю можна стверджувати, що цей термін виник як результат уже певного осмислення діяльності середовища осіб, які розрізняли походження і національність. Під час “Весни народів” поняття *gente Rutheni, natione Poloni* не використовувалося. У галицькому публічному просторі ця формула виникла щойно в 1860-х роках – у контексті політичних змін у монархії Габсбургів, зокрема перетворення Галичини на польську автономію й загострення українсько-польських відносин. Тоді впливові польські публіцисти (як-от Ян Добжанський) і депутати Галицького сейму, які мали руське походження, активно включилися в боротьбу з Віднем за широку автономію для провінції. З польської позиції вони намагалися представити себе виразниками інтересів усіх мешканців краю і шукали для цього відповідне ідеологічне гасло. Додатковим поштовхом для виникнення і введення до політичного лексикону словосполучення *gente Rutheni, natione Poloni* стало польське повстання 1863 р. (Свійонтек, 2021, с. 87–102). Своєю чергою, українські діячі, представлені середовищем так званих старорусинів – виразників настроїв “покоління 1848 року”, яке через перетворення Галичини на польську автономію тяжіло до русофільства, сприйняли формулу *gente Rutheni, natione Poloni* вкрай негативно – як пряму загрозу колонізації. Проаналізувавши стан українсько-польських відносин, дописувач часопису “Слово” в 1866 р. стверджував, що “опольщені Русини *historyczni* и *porządni*, *gente rutheni natione poloni*, мають у Поляків для захопту упертьох Русинів велику честь и поважанье”, бо це “стара польська тактика, ко-

² Деконструкцією міфу “шляхетської нації” займається Дейвід Алтоен (Althoen, 2003, pp. 475–508).

тора все а все Русинів по доброму опольщала, иначе же до спольщення принуждала” (Руска и польска народность въ Галиции, 1866). З цього фрагмента видно, що руські політичні еліти та інтелектуальні середовища сприймали двоступеневу ідентичність, виражену формулою *gente Rutheni, natione Poloni*, уже не як результат індивідуального, хоча й хибного, вибору окремої особи (для цього з 1848 р. використовували поняття “перекинчики”), а як результат цілеспрямованих зусиль польської влади, спрямованих на колонізацію русинів. Самі ж “русини польської нації” прагнули надати словосполученню *gente Rutheni, natione Poloni* однозначну позитивну конотацію. Так, Юліан Горшкевич, колишній учасник польських конспірацій, у 1871 р. видав брошуру, підписавшись *gente Ruthenus, natione Polonus* (Horuszkiewicz, 1871). Претекстом для її написання стало 40-річчя поразки Листопадового повстання. Автор розмірковував про сутність національного суспільства, хибність повстанської тактики в нових політичних умовах, витоки українсько-польського конфлікту, критикував “святоюрців” за проросійські симпатії. Аби стримати розвиток українського руху в Галичині, зокрема поширення русофільських настроїв, він пропонував порозуміння на засадах *gente Rutheni, natione Poloni*. У методологічному плані це дає підстави припускати, що середовище “русинів польської нації”, головною ознакою якого був наголос на перетворенні руського походження на польську національність як вимогу часу, не мало прямого зв'язку з річесполитською практикою політичного народу-шляхти, було цілком новим чуттєвим, інтелектуальним і політичним явищем ХІХ ст., результатом модерного націєтворчого процесу. Покликання на практику Речі Посполитої треба розуміти не як відображення історичної реальності, а як частину політичного процесу, своєрідного винайдення традиції, а саме намагання: з боку тогочасних українських політичних еліт – наголошувати на тривалості й підступності антиукраїнської політики польської влади, а з польського боку – конструювати уявлення про давність і цивілізаційну виправданість розвитку русинів у межах ширшої спільноти – польської нації.

Руський собор – українське чи польське національно-політичне об'єднання? Спроби віднести середовище “русинів польської нації”, зокрема Руський собор як його інституційний і політичний прояв, тільки до одного – польського чи українського – національного руху заледве чи можуть бути науково продуктивними. В утворенні й діяльності співтовариства, можливо, найвиразніше проявилася сила суспільних перетворень “Весни народів”. На його прикладі добре видно механізми розриву тих останніх ниток, які в середині ХІХ ст. ще зв'язували українців з Річчю Посполитою та притаманними їй домодерними ідентичностями. Переважна більшість членів Руського собору або ж їхні нащадки врешті стали поляками, однак у той конкретний час – революції 1848 р. – вони мали значний вплив на розвиток українського руху в Галичині, по суті, були його частиною, адже пропонували один із варіантів ідентичності для місцевого руського населення, через взаємодію з іншими національними “партіями” встановлювали сукупність значень, які з відстані часу можна окреслити в певному сенсі як полонофільську течію в українському русі. Історія Руського собору важлива для розуміння того, як галицькі русини не стали поляками. Вона доводить, що пояснення треба шукати не тільки в небажанні русинів прийняти польську національно-політичну ідентичність (бо самого заперечення не досить у процесах, у яких задіяно дві сторони), а й у позиції поляків, які так і не змогли знайти у своєму новому національному проекті місця для русько-української спільноти в її цілісному вигляді.

Дослідження Руського собору не вдасться вибудувати на широких і однозначних узагальненнях, притаманних для “великих національних історій”. У таких гранднара-

тивах, які прагнуть бути всеосяжними, прийнятними для всього суспільства і заявляють про свою істинність, проблематика цієї організації перебуває на самому споді історіографічних зацікавлень – як короткочасна випадковість, не варта уваги. Адекватний же образ Руського собору неможливий без наближення до людини. Спектр мотивів і почуттів членів і прихильників цього товариства був дуже строкатим, що змушує під час дослідження вдаватися до аналізу біографічного матеріалу, вивчати структури життя людей, беручи до уваги як попередній, так і подальший, після 1848 р., життєвий досвід. Для східногалицької шляхти найважливішим був зв'язок з “руською землею” і збереження патріархальних стосунків з місцевим селянством. Представники міщанства й духовенства робили наголос на зв'язку з польським не так матеріальним, як культурно-духовним простором, підкреслювали цивілізаційно-інтегруючу функцію польської мови й римо-католицького віросповідання. Для декого формула *gente Rutheni, natione Poloni* стала своєрідним ідеологічним узагальненням пошуків вигідного матеріального становища й соціального статусу в галицькій спільноті (чиновники, викладачі, журналісти та ін.). Багато важили родинні практики. Серед “русинів польської нації” було чимало вихідців з етнічно мішаних сімей або тих, які самі створили такі сім'ї. Не бракувало й політичних спекуляцій: з польського боку – з посиланням на історичну традицію, з українського – із вказівкою на “зрадництво”, відступництво від українського руху. Згодом поняття *gente Rutheni, natione Poloni* нерідко використовували для самоокреслення ті особи, які представляли так звані культурні меншини в українському середовищі (йдеться передусім про латинників). Зрештою, у XIX ст. в Галичині можна було стати “русином польської нації” й без виразного “руського коріння”. Це були здебільшого поляки, які переселилися в Галичину з інших регіонів Польщі – Познанщини чи Королівства (Царства) Польського. Приймаючи засади *gente Rutheni, natione Poloni*, вони намагалися стримати загострення польсько-українського конфлікту, який, на їхню думку, послаблював обидва народи перед загрозою германізації чи зросійщення.

Як розширити пізнавальні горизонти національної історії. У дослідженні Руського собору (як і будь-якого іншого регіонального і пов'язаного з людською свідомістю й ментальністю явища) є загроза потрапити в полон теперішніх уявлень про національність, описаних як лінійний (причинно-наслідковий) і тотальний процес зростання національної свідомості, або ж опинитися в глухих кутах конфліктного українсько-польського досвіду XX ст. Способом для історика подолати соціологічний схематизм традиційної національної історії й організувати дослідницьке поле, яке розширить пізнавальний горизонт, може стати так звана нова локальна історія. Цей науковий напрям протиставляє себе краєзнавству й провінціології та базується на історико-культурних підходах, які переносять акценти з дослідження процесів на аналіз структур, з лінійного історичного метанаративу на локальні соціокультурні простори. На думку історикіні Ярослави Верменич, якщо “стара” локальна історія вбачала своє завдання здебільшого в тому, щоб ілюструвати місцевим матеріалом канву національної й регіональної історії, то нова локальна історія має на меті дати не усереднено-типове, а конкретне просторово-ідентифіковане відображення соціальної взаємодії у певних часових межах. Локалізм в історичних дослідженнях – запорука відходу від схематизму, метод заглиблення у масив інформації, максимально наближений до людини (Верменич, 2019, с. 5–54; 2018, с. 185–199; 2012; порівн.: Горизонты локальной истории Восточной Европы в XIX–XX веках, 2003). Подолання лінійних схем дає змогу розширити дослідницьке поле “національних” історій. Нові можливості вбачаються

переважно в синтезі соціальних і культурних підходів. Дослідження Руського собору є спробою додати до них політичну складову, розглянути середовище “русинів польської нації” як регіональний вираз національної самосвідомості чи політичної культури краю, а також як інструмент національно-політичної боротьби. Нову локальну історію не треба сприймати як щось принципово відмінне від традиційних методів. Різниця тільки в тому, що вона прагне впорядкувати історичне знання за “горизонтальним” принципом. На прикладі Руського собору добре видно, як можуть поєднуватися і новий теоретичний арсенал мікроаналізу, і “фактографічні” прийоми і методи, перевірені досвідом роботи багатьох “документалістів” і позитивістів. Нова локальна історія здатна створити нові дослідницькі орієнтири для таких традиційних напрямів, як міська історія (Руський собор був винятково міським явищем) чи історія села, а також стимулювати появу нових, наприклад, історії прикордоння.

У взаємозв'язку з локальною історією при дослідженні Руського собору варто використовувати також деякі методологічні підходи, які пропонує історія повсякденності (зазвичай, вивчення повсякденності обмежує об'єкт дослідження й на інших рівнях, у тому числі локальному). Сучасні вчені звертають увагу на те, що вивчення повсякденного життя має охоплювати не тільки поведінкові практики, а й форми свідомості. Історія повсякденного життя передбачає зосередження уваги на поведінці, обрядовій практиці, поглядах, уявленнях і формах щоденного опору, опозиційності аж до державно-корпоративних взаємовідносин, а також на самосприйнятті суб'єктів дослідження. Історія повсякденності не займається вивченням побуту. Вона лише використовує його елементи, причому спирається на досягнення інших суміжних наук – соціології, історії культури, етнології, психології, бо займається моделюванням повсякденної поведінки конкретних людей, їх життєвої практики в різних формах, що повторюються безліч разів і впливають на складніші соціально-економічні, політичні й культурні явища та процеси. Історія повсякденності може бути застосована до історії XIX ст., оскільки цій добі властиві різноманітні життєві сюжети, конкретна практика, щоденні дії, повторюваність соціальних явищ (Шандра, Крижанівська та Вільшанська, 2006, с. 28–39; порівн.: Коляструк, 2007, с. 174–184; Леснича, 2015, с. 152–157). Так, історія повсякденності передбачає динамічне поєднання мікро- та макроісторії, формальної і так званої живої історії.

Історія повсякденності та нова локальна історія дають можливість на матеріалі індивідуальних і групових ситуацій простежити конкретний просторово-ідентифікований прояв суспільних відносин, який, у свою чергу, дає змогу представити повний діапазон регіональних варіацій та їх зв'язку з національним цілим. У випадку з Руським собором історія повсякденності забезпечує перехід від аналізу абстрактних процесів і структур до розгляду конкретних ситуацій, дає змогу максимально наблизити дослідника до дійових осіб минулого, їхнього мислення і переживань, з'ясувати індивідуальні реакції на перебіг політичних подій “Весни народів”. Щоправда, зосередженість історика на повсякденності (особливо періоду революції), якщо її абсолютизувати, може й обмежувати дослідницькі можливості, адже фокусує увагу на ритуалах, тобто повторюваних діях, щоденному досвіді, а не на змінах, а також формує надміру довірливе ставлення до розповідей історичних осіб про самих себе. Так виникає спокуса підміни наукового аналізу звичним розумінням і тлумаченням людських вчинків.

Актуальним завданням сучасних історичних студій XIX ст. є відтворення середовища тогочасних діячів – однак не в традиційному висвітленні звичайної біографії, а в поглибленому вивченні особистісно-індивідуального змісту конкретної особи або

групи осіб, пов'язаних між собою родовими, професійними чи іншими зв'язками. Такий тип історико-біографічного дослідження особистості, відтворення її соціально-психологічного портрету, який повинен відобразити людину в усіх притаманних їй особистісних даних і у взаємозв'язках з оточенням, а не формалізовану датами і за-слугами постать, називають просопографією. Просопографічне дослідження можна трактувати двоюко: як опис зовнішності та характеру особи, дослідження її діяльності в сукупності впливів, контактів, взаємозв'язків, рефлексій і як колективну біографію певної групи, яку об'єднує щось спільне (діяльність, інтереси, походження, родові зв'язки тощо). На думку Інни Старовойтенко, просопографічний опис особистості має охоплювати такі компоненти: шляхи її формування в родинному й приятельському середовищах, знаменні події, визначальні при виборі професії або світоглядних засад, сфери діяльності та місця перебування особи; особисті характеристики: походження, вдача, темперамент, сюжети приватного життя, психологічні й фізичні стани у різні періоди, спонукальні мотиви творчих злетів та невдач, поведінка в різних життєвих обставинах, її стосунки з оточенням; манери, звички, характерні для конкретної людини; внутрішній світ особи: переживання нею особистих і громадських подій, ставлення до них через рефлексії, відображені у певних джерелах; деталі приватного життя, їх вплив на основну діяльність; родинний статус, стосунки між членами родини, ступінь впливу на особистість близьких людей або приятелів; шляхи самореалізації особистості; її зовнішній вигляд (Старовойтенко, 2006, с. 6–27; порівн.: Миронець та Старовойтенко, 2008, с. 424–431)³. Звичайно, не всі з перелічених характеристик однаковою мірою можна застосувати для дослідження Руського собору. У даному випадку йдеться насамперед про способи самореалізації громадсько активних особистостей у революційних умовах 1848 р., їхні родинні, професійні й товариські середовища, тобто про все те, що могло визначати світогляд і мотиви дій членів Руського собору. Тож просопографічний підхід зумовлений потребою антропологізації національно-політичної історії.

Підсумкові міркування. Сучасна національна ідентичність, яка сягає корінням XIX ст., народжувалася з багатьох відмінностей. Наближення історіографічного образу “Весни народів” до тогочасної реальності, якою була півдавстрійська Галичина, неможливе без дослідження Руського собору – національно-політичного об'єднання, яке намагалося позиціонувати себе між Головною руською радою і польською Центральною радою народвою. Руський собор об'єднав осіб з подвійною (по суті, двоступеневою) українсько-польською ідентичністю. Історія Руського собору має не стільки подієвий, скільки смисловий вимір. А відкриття смислів, своєю чергою, потребує впорядкування понятійного апарату, як і спеціального світоглядного фокусу і нових методологічних підходів. Вони не існують у готовому вигляді. Створення таких аналітичних інструментів (або, принаймні, привернення уваги до них) і було завданням цієї публікації.

³ Історикиня Наталя Яковенко вказує як на переваги, так і пастки просопографії: “Просопографічний аналіз є трудомістким, але вдячним для розуміння неявних, прямо в джерелах не задекларованих причин, що зумовлюють ті чи ті форми соціальної поведінки, зокрема – формування і механізм дії «груп впливу» у політиці, економіці, культурі, злочинному світі. Пастками ж просопографії вважають те, що 1) історик у певних випадках доволіно «творить» досліджувану мікрогрупу, отже – наражається на небезпеку залучити до неї людей, реально одне від одного дуже відмінних; 2) джерела не розповідають з однаковою вичерпністю про кожного члена мікрогрупи, тож є сумнів, чи змодельовані на прикладі кількох осіб спостереження правомірно поширювати на цілу групу” (2007, с. 249).

Центральним поняттям для розуміння Руського собору 1848 р. є “русини польської нації” (*gente Rutheni, natione Poloni*). І хоча воно з'явилося дещо згодом, утім, найточніше відображає настрої більшості учасників товариства. Водночас воно дає змогу в динаміці й певній системі представити коло осіб, пов'язаних з Руським собором. Дослідження Руського собору не вдасться вибудувати на широких і однозначних узагальненнях, притаманних для “великих національних історій”. Насамперед воно вимагає відмови від стереотипних уявлень про те, що формування модерної національної свідомості мало лінійний характер і полягало у сталому зростанні. Ефективними способами для дослідника розширити пізнавальні горизонти національної історії можуть стати нова локальна історія, історія повсякденності та просопографія – саме вони дають змогу впорядкувати історичне знання за “горизонтальним” принципом.

Список посилань

Верменич, Я., 2012. *Локальна історія як науковий напрям: традиції й інновації*. Київ: Інститут історії України НАН України.

Верменич, Я., 2018. Регіональна історія. В: В., Смолій, ред. *Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями*. Київ: Генеза, с. 184–234.

Верменич, Я., 2019. Локальна історія. В: В., Смолій, ред. *Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями – 2*. Київ: Генеза, с. 5–54.

Дашкевич, Я., 2000. “Весна народів” 1848 року та її передісторія в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: гуманітарні науки*, 3, с. 5–13.

До руського собору в Львовѣ [Вѣдень дня 9 Мая 1848. Пилльерсдорфъ], 1848. *Зоря Галицка* (Львів), 3, 30 травня, с. 11–12.

Колесник, І. І., 2008. Інтелектуальне співтовариство як засіб легітимації культурної історії України. XIX століття. *Український історичний журнал*, 1, с. 169–193.

Колесник, І., 2013. *Українська історіографія: концептуальна історія*. Київ: Інститут історії України НАН України.

Коляструк, О. А., 2007. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці. *Український історичний журнал*, 1, с. 174–184.

Леснича, П., 2015. Поняття “повсякденність” у пострадянській історіографії. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки*, 5 (306), с. 152–157.

Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів, [Герлецький О. Соціальні і національно-політичні погляди між українським народом в половині XIX віку, машинопис, без дати] Ф. 115 (Омелян Терлецький), спр. 108/X (= 109/X) [рукопис: спр. 107/X], арк.1–169.

Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів, [Зауваження на роботу “Соціальні і національно-політичні погляди між українським народом у Галичині в пол. XIX в.”, без підпису, 1947 р.] [рукопис] Ф. 115 (Омелян Терлецький), спр. 306/XXVI.

Миронець, Н. та Старовойтенко, І., 2008. Просопографія. В: І. Н., Войцехівська, В. В., Томазов, М. Ф., Дмитрієнко та ін. *Спеціальні історичні дисципліни: довідник*. Київ: Либідь, с. 424–431.

- Мудрий, М., 2008. Руський Собор 1848 року: організація та члени. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 16, с. 107–126.
- Мудрий, М., 2009. Ідеологія чи світогляд? До питання про теоретичні засади Руського Собору 1848 року. *Вісник Львівського університету. Серія історична*, 44, с. 75–106.
- Мудрий, М., 2013. “Jesteśmy rozdwojonymi członkami jednego ciała”: до питання про відносини між Головною руською радою і Руським собором 1848 року. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*, ССLXV: Праці Історично-філософської секції, с. 54–80.
- Нарский, И. В. и др., ред., 2003. *Горизонты локальной истории Восточной Европы в XIX–XX веках: Сборник статей*. Челябинск: Каменный пояс.
- Оустава Рады народної рускої вô Львовѣ, 1848. *Зоря Галицка* (Львів), 2, 23 травня, с. 9–10.
- Плохий, С., 2015. *Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі*. Авторизований переклад з англійської М. Климчука та Т. Цимбала. Київ: Критика.
- Руска и польска народность въ Галиціи, 1866. *Слово* (Львів), 25, 26 березня (7 квітня); 26, 2 (14) квітня.
- Свйонтек, А., 2021. Історія поняття “gente Rutheni, natione Poloni” в Галичині XIX століття. В: І. Орлевич, ред. *Русь, Малоросія, Україна: галицькі українці у пошуках власного імені (XIX–перша половина XX століть)*. Львів: Логос, с. 87–102.
- Старовойтенко, І., 2006. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії. *Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики*, 13/1, с. 6–27.
- Старченко, Н., 2021. *Українські світи Речі Посполитої. Історія про історію*. Київ: Laurus.
- Уставъ Собору Руского, 1848. *Дневникъ Рускій* (Львів), 1, 18 (30) серпня.
- Шандра, В. С., Крижанівська, О. О. та Вільшанська, О. Л., 2006. Історія посвячення як науковий підхід для вдосконалення досліджень історії України XIX–початку XX століття. *Проблеми історії України XIX–початку XX ст.*, 11, с. 28–39.
- Яковенко, Н., 2007. *Вступ до історії*. Київ: Критика.
- Althoen, D., 2003. Natione Polonus and the Naród Szlachecki. Two Myths on National Identity and Noble Solidarity. *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 52, pp. 475–508.
- Batowski, A., 1974. *Diariusz wypadków 1848 roku*. Rękopis przejrzał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył M. Tyrowicz. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo.
- Chynczewska-Hennel, T. and Jakowenko, N., 2000. Społeczeństwo–religia–kultura. In: T., Chynczewska-Hennel and N., Jakowenko, eds. *Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie*. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, s. 111–151.
- Chynczewska-Hennel, T., 1985. *Świadomość narodowa szlachty ukraińskiej i kozaczyzny od schyłku XVI do połowy XVII w.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- [Horoszkiewicz, J.], 1871. *Gente Ruthenus, natione Polonus. Podstawa do zgody w narodzie*. Lwów: Nakładem Andrzejewicza, Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich.
- Sosnowska, D., 2008. *Inna Galicja*. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Świątek, A., 2014. *Gente Rutheni, natione Poloni. Z dziejów Rusinów narodowości polskiej w Galicji*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Widowza Ruskocho Soboru. Bratia Rusyny!*, 1848. [Львів: без вид-ва].

References

- [Horoszkiewicz, J.], 1871. *Gente Ruthenus, natione Polonus. The basis for national consent*. Lviv: Published by Andrzejewicz, From the Printing House of the Ossoliński National Institute. (In Polish)
- Althoen, D., 2003. Natione Polonus and the Naród Szlachecki. Two Myths on National Identity and Noble Solidarity. *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 52, pp. 475–508. (In English)
- Appeal of the Ruthenian Sobor. Ruthenian brothers!, 1848. [Lviv: without a publisher]. (In Ukrainian)
- Batowski, A., 1974. *A diary of the events of 1848*. The manuscript was reviewed, edited, with an introduction and footnotes by M. Tyrowicz. Wrocław–Warsaw–Kraków–Gdańsk: The Ossolineum Publishing House. (In Polish)
- Chynczewska-Hennel, T. and Jakowenko, N., 2000. Society–religion–culture. In: T., Chynczewska-Hennel and N., Jakowenko, eds. *Between each other. Polish-Ukrainian historical sketches*. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, s.111–151. (In Polish)
- Chynczewska-Hennel, T., 1985. *The national consciousness of the Ukrainian nobility and the Cossack people from the end of the 16th century to the middle of the 17th century*. Warszawa: National Scientific Publishers PWN. (In Polish)
- Dashkevych, Ya., 2000. “Spring of Nations” of 1848 and its background in Ukraine. *Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Series – Humanitarian sciences*, 3, pp. 5–13. (In Ukrainian)
- Kolesnyk, I. I., 2008. Intellectual community as a means of legitimizing the cultural history of Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*, 1, pp. 169–193. (In Ukrainian)
- Kolesnyk, I., 2013. *Ukrainian historiography: conceptual history*. Kyiv: Institute of History of Ukraine. (In Ukrainian)
- Koliastruk, O. A., 2007. The subject of the history of commonness: a historiographic review of its formation in foreign and Ukrainian historical science. *Ukrainian Historical Journal*, 1, pp. 174–184. (In Ukrainian)
- Lesnycha, P., 2015. The concept “the everyday life” in postsoviet historiography. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Series: Historical sciences*, 5 (306), pp. 152–157. (In Ukrainian)
- Mudryi, M., 2008. Ruthenian Sobor of 1848: organization and members. *Ukraine: Cultural Heritage, National Identity, Statehood*, 16, pp. 107–126. (In Ukrainian)
- Mudryi, M., 2009. The ideology or the world-view? The issue of the theoretical principles of the 1848 Ruthenian Sobor. *Visnyk of the Lviv University. Series History*, 44, pp. 75–106. (In Ukrainian)
- Mudryi, M., 2013. “Jesteśmy rozdwojonymi członkami jednego ciała”: on the relations the Supreme Ruthenian Council and the Ruthenian Sobor in 1848. *Notes of the Shevchenko Society*, CCLXV: Proceedings of the Historical and Philosophical Section, pp. 54–80. (In Ukrainian)
- Myronets, N. and Starovoitenko, I., 2008. Prosopography. In: I. N., Voitsekhivska, V. V., Tomazov, M. F., Dmytriienko and other. *Special historical disciplines: a directory*. Kyiv: Lybid, pp. 424–431. (In Ukrainian)
- Narskii, I. V. and other, eds., 2003. *Horizons of Local history of Eastern Europe in the 19th–20th centuries: collection of articles*. Cheliabinsk: Kamennyi poias. (In Russian)

- Plokhii, S., 2015. *The origin of the Slavic nations. Premodern identities in Ukraine, Russia and Belarus*. Authorized translation from English by M. Klymchuk and T. Tsymbal. Kyiv: Krytyka. (In Ukrainian)
- Ruthenian and Polish nationality in Galicia, 1866. *Slovo* (Lviv), 25, March 26 (April 7); 26, April 2 (14). (In Ukrainian)
- Shandra, V. S., Kryzhanivska, O. O. and Vilshanska, O. L., 2006. Everyday history as a scientific approach for improving research into the history of Ukraine in the 19th and early 20th centuries. *Problems of the history of Ukraine of XIX – beginning XX cc.*, 11, pp. 28–39. (In Ukrainian)
- Sosnowska, D., 2008. *A different Galicia*. Warszawa: ELIPSA Publishing House. (In Polish)
- Starchenko, N., 2021. *Ukrainian worlds of the Polish-Lithuanian Commonwealth. A story about history*. Kyiv: Laurus. (In Ukrainian)
- Starovoitenko, I., 2006. Interpretations of the scientific discipline contents of prosopographia in historiography. *Specialhistorical disciplines: issues of theory and methodology*, 13/1, pp. 6–27. (In Ukrainian)
- Statute of the Ruthenian People's Council in Lviv, 1848. *Zoria Halytska* (Lviv), 2, May 23, pp. 9–10. (In Ukrainian)
- Statute of the Ruthenian Sobor*, 1848. *Dnevnyk Ruskij* (Lviv), 1, August 18 (30). (In Ukrainian)
- Świątek, A., 2014. *Gente Rutheni, nazione Poloni. From the history of Ruthenians of Polish nationality in Galicia*. Kraków: Księgarnia Akademicka Publishing. (In Polish)
- Świątek, A., 2021. History of the term “gente Rutheni, nazione Poloni” in Galicia of the 19th century. In: I., Orlevych, ed. *Rus, Malorossiiia, Ukraine: Galician Ukrainian in search of their own name (19th–first half of 20th centuries)*. Lviv: Logos, pp. 87–102. (In Ukrainian)
- To the Ruthenian Sobor in Lviv [The day of May 9, 1848. Pillersdorf], 1848. *Zorya Halytska* (Lviv), 3, May 30, pp. 11–12. (In Ukrainian)
- Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. The Manuscript Department*, [Terlec'kyj O. Social and national-political views among the Ukrainian people in the middle of the 19th century, typescript, undated] F. 115 (Omelyan Terlec'kyj), spr. 108/X (= 109/X) [manuscript: spr. 107/X], pp.1–169. (In Ukrainian)
- Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. The Manuscript Department*, [Remarks on the work “Social and national-political views among the Ukrainian people in Galicia in the middle of the 19th century”, unsigned, 1947] [manuscript] F. 115 (Omelyan Terlec'kyj), spr. 306/XXVI. (In Ukrainian)
- Vermenych, Ya., 2012. *Local history as a scientific field: traditions and innovations*. Kyiv: Institute of History of Ukraine. (In Ukrainian)
- Vermenych, Ya., 2018. Regional history. In: V., Smolii, ed. *Essays on the socio-cultural history of Ukrainian writing history: sub-disciplinary trends*. Kyiv: Heneza, pp. 184–234. (In Ukrainian)
- Vermenych, Ya., 2019. Local history. In: V., Smolii, ed. *Essays on the socio-cultural history of Ukrainian writing history: sub-disciplinary trends – 2*. Kyiv: Heneza, pp. 5–54. (In Ukrainian)
- Yakovenko, N., 2007. *Introduction to history*. Kyiv: Krytyka. (In Ukrainian)

RUTHENIAN SOBOR (“POLISH-RUTHENIAN COUNCIL”) 1848 IN THE TERMS AND CONCEPTS OF NATIONAL HISTORY

Marian MUDRYI

*Mykhailo Hrushevskiy Department of Modern History of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv
e-mail: marian.mudryi@lnu.edu.ua*

Abstract

Background: Modern national identity, which dates back to the 19th century, was born from many contrasts. The historiographic image of the “Spring of Nations” (revolutionary events of 1848) could not become closer to the contemporary reality of Galicia (*Halychyna*) under the Austrian rule without the research of Ruthenian Sobor – a national political association which was formed in 1848 and attempted to position itself in between of the Supreme Ruthenian Council (*Holovna Ruska Rada*) and the Polish Central National Council (*Centralna Rada Narodowa*). Ruthenian Sobor united people with dual (in fact, two-level) Ukrainian-Polish identity for a while.

Purpose: The article is aimed at considering analytical tools and finding methodological approaches necessary for the research of the Ruthenian Sobor. The priority tasks are the development of a special ideological focus and the arrangement of the conceptual framework.

Results: The semantic dimension of the history of Ruthenian Sobor is more important than the event itself. The main concept to understand Ruthenian Sobor is “Ruthenians of the Polish nation” (*gente Rutheni, natione Poloni*). And despite originating later, it reflects the mood of the majority of the society members in the most accurate way. At the same time, it provides an opportunity to illustrate the circle of people who were with Ruthenian Sobor in a dynamic and definite system. The research of Ruthenian Sobor cannot be based on broad and unambiguous generalizations inherent in “grand national histories”. To begin with, it requires the rejection of stereotypical ideas that the formation of modern national consciousness had a linear character and lay in steady growth. Effective ways for a researcher to expand the cognitive horizons of national history can be a new local history, the history of everyday life, and prosopography. They provide a possibility to organize historical knowledge according to a “horizontal” principle.

Keywords: Galicia (*Halychyna*) of the 19th century, Revolution of 1848–1849 (“Spring of Nations”), Ruthenian Sobor / “Polish-Ruthenian Council” (1848 p.), “Ruthenians of the Polish Nationality” (*gente Rutheni, natione Poloni*), Ukrainian-Polish relations, modern nation-building, methodology of research of national movements.